

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2014/1.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **ONDERHOUDEND GETOB.
BENNO BARNARDS “DAGBOEK VAN EEN
LANDJONKER”**

Op een niet nader gespecificeerde donderdagochtend in 2012 schrijft Benno Barnard in zijn dagboek: “Mijn ideeën zijn beslist uitzinnig, maar ik schrijf geen dagboek om gelijk te hebben – wel om mijn gedachten, indrukken, herinneringen en emoties literair te ordenen. Het enige wat ik wil is iemand die het graag leest...” Wat mij betreft, is aan die laatste wens meteen voldaan. Ik heb met veel plezier de ordening van zijn gedachten, indrukken, herinneringen en emoties gevolgd. En het was ook een literair genot.

Barnards boek draagt de titel *Dagboek van een landjonker* omdat de schrijver op zijn bekoorlijke landgoed van elf are, waarop een klein boerderijtje met een omvangrijke bibliotheek staat, in volmaakte onafhankelijkheid zijn dag besteedt. De plek waar hij domicilie heeft gekozen, is in zijn intellectuele leven niet onbelangrijk. Benno Barnard is een Nederlandse dichter, schrijver en essayist die al decennia in België woont, uitgerekend op een steenworp afstand van de taalgrens die Vlamingen van Walen scheidt. Hij kent de charmes en bekrompenheden aan beide zijden. Onvermijdelijk wordt hij uitgedaagd commentaar te leveren op uitingen van

separatisme of confederalisme als alternatieven voor de staatkundige samenhang van België. Veel van zijn polemische notities betreffen de roekeloze en verblinde opwellingen om België op te breken. Het zijn allemaal uitingen van bot provincialisme. Het lijkt wel alsof de Belgen niet beseffen hoe goed zij het in het huidige België hebben. Een keuze voor parochiale benepenheid en etnisch nationalisme kan alleen maar rampzalig zijn. De Franstaligen verwijt Barnard onverschilligheid voor de Nederlandse cultuur en de flaminganten dwaas provincialisme, zoals tot uitdrukking komt in de afwijding van het Nederlands en de reactionaire verheerlijking van het dialect. De Vlaamse televisie moet het Nederlands ondertitelen en heeft daar vrede mee. Politici van het Vlaams Belang willen het Vlaams van het Nederlands onderscheiden als een zich autonoom ontwikkelende taal. Dit alles is Barnard een gruwel. Hij kan heel scherp en geestig op deze parmantige ambities reageren. “De idiote reacties op mijn blog wanneer ik verklaar van België te houden: ‘Vlaanderen’, jammeren de separatisten, zo mechanisch als poppen die mama kunnen zeggen.” België zoals het nu is, zou eerder het model kunnen zijn voor het verenigd Europa, “een slordig, tegenstrijdig en permanent geïrriteerd Europa dus, maar zo ziet de werkelijkheid van een veelvolkerenstaat er nu eenmaal uit”.

Benno Barnard beschouwt zichzelf als een nostalgische romanticus met conservatieve neigingen als het gaat om de bestrijding van projectontwikkelaars en managers die geen idee hebben van het behoud van het landschap of de waarde van de traditie. Hij is ook geen onvoorwaardelijke liefhebber van onderwijsvernieuwing. Neem de verwaarlozing van historische kennis als onnutte ballast, zoals gangbaar in progressieve onderwijskringen. Wat een kind nog leert, is – in de woorden van Barnard – dat de Romeinen er eerder waren dan opa en oma. Meer hoeft je als algemene notie van “tijd” niet te weten. Het brengt hem tot het sombere vermoeden dat de westerse beschaving wel eens zou kunnen instorten als het verleden geen zeggingskracht meer heeft. Daarnaast bestaat er een modieuze depreciatie van de westerse beschaving, die immers in de vorm van imperialisme, kolonialisme en totalitarisme zoveel ellende heeft gebracht. Maar voor een totale verloochening

ontbreekt elke grond. “Onze beschaving heeft in zichzelf de kracht ontwikkeld om met vallen en opstaan uit een dergelijke morele onttaarding op te staan: wij hebben *zelf* slavenhandel, volkerenmoord, folterpraktijken en religieus fanatisme strijdig verklaard met de fundamentele mensenrechten... We beseffen nu, tenminste in het westen, dat er universele geldige morele regels bestaan, en dat mensen van nature geneigd zijn die te overtreden. Anders waren ze ook niet nodig. Het grootste monument van onze kracht is misschien de kantiaanse zoektocht naar een universele plichtenleer.” Dit is een behartigenswaardige nuance in de waardering van de traditie. Binnen hetzelfde kader moet het pleidooi van de schrijver geplaatst worden om de waarde te erkennen van de joods-christelijke godsdienst als verhalende kracht binnen onze beschaving. Het zijn die religieuze verhalen die ons binden en de brug vormen tussen de generaties.

Het boek bevat niet alleen korte betogen, maar ook verslagen van de familiegeschiedenis, toevallige ergernissen, alledaagse belevenissen en literaire voorkeuren. Tot de beste stukken reken ik de vertellingen over het wel en wee van zijn gezin, de emotionele ontwikkeling van zijn kinderen en de herinneringen aan zijn vader en moeder. Er staan fraaie polemische uitvallen in naar het pretentieuze gedrag van andere schrijver: Rutger Kopland (“Kijk. Daar heb je Kopland. Hij noteert ‘Kopland’ in de marge van een nieuw gedicht dat Herman [de Coninck] hem ter beoordeling voorlegt. Kopland vindt zijn vriend Herman een epigoon van Kopland. Kopland spreekt over Kopland zoals Caesar in *Asterix* over Caesar: in de derde persoon. Hij zit zich daar (...) als een ijdele, geldbeluste, minzaam doenerige, alles bij elkaar nogal geboorneerde man te ontpoppen, die mij met ‘Bruno’ aanspreekt”), Gerrit Komrij, Hugo Brandt Corstius, Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir en Hugo Camps. Een beetje kwaadaardig maar vermakelijk.

Soms is een notitie volmaakt in zijn beknoptheid. “VRIJDAG Er verscheen een Congolees aan de deur, die boekjes met Afrikaanse verhalen verkocht. Hij zei dat hij vorig jaar ook was geweest en zich de kinderen herinnerde, die toen, net als nu, in de tuin aan het spelen waren. Ik trok mijn portemonnee om hem een biljet van vijf euro te geven in ruil voor zijn boekje – een afaat. Terwijl ik dat deed, stelde ik me

de bezoeker voor als een inbreker, verkrachter, ontvoerder en moordenaar, want ook in mijn denken hebben de *faits divers* al druppelend hun mal uitgesleten. Ik overhandigde hem de vijf euro en hij vroeg om een glas water. Ik gaf hem een glas water. Hij dronk het leeg, terwijl ik naar de zwarte tenen in zijn sandalen stond te kijken. Hij zei: '*Au revoir. A l'année prochaine.*' Hij vertrok. Toen pas drong het tot me door dat ik in een sprookje van Andersen ongetwijfeld Christus te drinken had gegeven."

Dagboek van een landjonker is een interessant, leerzaam en vermakelijk boek. Het onderhoudende getob van een getalenteerd schrijver.

JAAP VAN HEERDEN

BENNO BARNARD, *Dagboek van een landjonker*, Atlas Contact, Amsterdam, 2013, 252 p.
